

Research in Curriculum Planning

Vol 9.No 8 (continus 35)
Winter 2012, Pages 132-145

Preschool curriculum assessment under the supervision of education organization from the viewpoints of principals and educators of Isfahan

Zohreh Saadatmand, Mohammad Javad Liaqhatdar, Zahra Sadeghian

¹Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Khorasgan, Iran

²Associate Professor, Department of Educational Sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran

³Graduate student of Education Planning, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Khorasgan, Iran

Abstract

This study was conducted with the aim of Preschool curriculum assessment under the supervision of education organization from the viewpoints of principals and educators of Isfahan in the academic year of 2009. The research method was descriptive-survey and the statistical population was consisted of all principals (40) and educators (506) of Isfahan preschools. 140 educators and 37 principals were selected through cluster sampling and census method, respectively. A researcher-made questionnaire with 6 basic questions and 36 speeches based on Likert scale was used for data collection. The questionnaire reliability coefficient was 0.92 based on Cronbach's alpha coefficient. The data were analyzed at two levels of descriptive statistics (percentage, frequency, mean and standard deviation) and inferential statistics (t-univariate test, Friedman test and ANOVA). The results showed the curriculum needs for health and safety (mean = 4.59), language skills (mean = 4.55), citizenship culture (mean = 4.42), art and creativity (mean = 4.09), physical education (mean = 4.06) and religious education (mean = 3.87) were above the average. Therefore, the requirement to curriculum was more than average level by the point of view of the principals and educators.

Keywords: Preschool, Assessment (art and creativity, language skills, citizenship culture), Curriculum

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال نهم، دوره دوم، شماره ۸ (پیاپی ۳۵)
زمستان ۱۳۹۱، صفحات ۱۳۲ - ۱۴۵

نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی تحت نظر آموزش و پرورش از دیدگاه مدیران و مربیان شهر اصفهان

زهرا سعادت‌مند^{*}، محمد جواد لیاقت‌دار، زهرا صادقیان
^۱استادیار گروه علوم تربیتی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
^۲دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
^۳دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی تحت نظر وزارت آموزش و پرورش از دیدگاه مدیران و مربیان شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۹ - ۸۸ انجام گرفت. روش تحقیق توصیفی - پیمایشی و جامعه آماری، کلیه مدیران و مربیان مراکز پیش دبستانی شهر اصفهان که به تعداد ۳۷ نفر مدیر و ۵۰۶ نفر مربی بودند را شامل می‌شد. از این تعداد با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ۱۴۰ نفر مربی و با استفاده از سرشماری ۳۷ نفر مدیر انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته با ۶ سؤال اصلی و ۳۶ گویه بر اساس طیف لیکرت بود. پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ برآورد گردید. روایی پرسشنامه محتوایی بود که توسط چند تن از اساتید دانشگاه مورد تأیید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با بهره‌گیری از نرم افزار ۱۶ spss در دو سطح آمار توصیفی (درصد، فراوانی، میانگین، انحراف معیار) و استنباطی (t) تک متغیره، آزمون فریدمن و آزمون تحلیل واریانس) انجام گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به ترتیب اولویت، بهداشت و ایمنی با میانگین ۴/۵۹، مهارت‌های زبانی با میانگین ۴/۵۵، فرهنگ شهروندی با میانگین ۴/۴۲، هنر و خلاقیت با میانگین ۴/۰۹، تربیت بدنی و جسمی با میانگین ۴/۰۶ و آموزش دینی و مذهبی با میانگین ۳/۸۷، بیش از سطح متوسط بودند. آزمون فریدمن در سطح ۰/۰۵ > p معنادار و t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگتر بود. لذا میزان نیاز به برنامه درسی از دید مدیران و مربیان بیش از سطح متوسط بود.

واژگان کلیدی: پیش دبستانی، نیازسنجی (هنر و خلاقیت، مهارت زبانی، فرهنگ شهروندی)، برنامه درسی

* نویسنده مسؤول: زهرا سعادت‌مند saadatmand@khuisf.ac.ir

مقدمه

نیازسنجی و اهمیت به برنامه درسی پیش دبستانی یک بخش مهم و در حال افزایش است و تنها ابزاری در جهت حمایت از یادگیری کودکان، نیازسنجی یک سند ضروری برای ارزش گذاری برنامه‌ها نیست. بدین منظور باید روش‌هایی را که عملی، منطقی و ضروری هستند، به خدمت گرفت. توسعه و تحقق بخشیدن به رویکرد نیازسنجی یک تعهد، بدون دغدغه یا دشوار نیست، اما چون بچه‌های ما برای ما قابل احترام و با ارزش هستند، توجه به برنامه‌های آنان نیز یک سرمایه گذاری با ارزش به شمار می‌رود (Epstein at al, 2004).

نیازسنجی، اساسی‌ترین گام در فرایند برنامه ریزی است و عبارت است از: فرایند گردآوری داده‌ها به منظور تصمیم‌گیری و رسیدن به هدف (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۵) با توجه به این که سنجش پایا و قوی و اختصاصی یک بخش مهم در برنامه‌های دوران پیش دبستانی است، در این راستا با نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی می‌توان کیفیت آموزش این دوره را مطابق با تغییرات و تحولات روزافزون علم و تکنولوژی افزایش و بهبود بخشید. همچنین به شناخت انتظارات برنامه درسی، ارزشیابی برنامه درسی و تسهیل یادگیری دست یافت.

با توجه به این که بیشترین مقدار یادگیری در سن پیش دبستانی اتفاق می‌افتد (Hitz, 2005) و آموزش صحیح و مؤثر در این دوره باعث موفقیت در دوره‌های بعد خواهد بود (Roskos at al, 2009)، لذا پرسش‌های بسیاری پیرامون آموزش و یادگیری کودکان و برنامه درسی آنها مطرح است. از جمله این که کودکان در دوره پیش دبستانی چه چیزهای باید یاد بگیرند؟ آیا باید برای آنها مهارت‌های خاصی را در نظر گرفت؟ آیا برنامه‌های متفاوت و منظمی وجود دارد؟ آیا بچه‌های دوره پیش دبستانی انگیزشی برای تحصیل در مراحل بالاتر را پیدا کنند یا تنها برای تحصیل دوره‌های بالاتر آماده شوند؟ از سوی دیگر، بسیاری از افراد بر این باورند که آموزش‌های رسمی کودکان را در دورانی که نیاز به بازی و جستجو و پژوهش شخصی دارند محدود کرده، به آنان صدمه می‌زند؛ لذا نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی بیش از پیش احساس می‌شود و این که این نیازها تا چه میزان است و به چه نیازهایی باید توجه

کودکی، اولین و مهمترین دوره زندگی آدمی است، دوره‌ای شاخص برای توسعه مهارت‌های بنیادی و حرکتی (Hardy, 2010). در این دوره کودک یک نقش فعال در ساختار یادگیری و فهمیدن دارد و دانشی که در این دوران به دست می‌آورد، بسیار مهم و تعیین کننده است (and, krogh 2009, shonker stiute the Connor& link and 2010, 2007). هنگامی که کودکان مدرسه را شروع می‌کنند، مشتاقند تا چیزهای جدیدی بیاموزند (Juckman) و اگر آمادگی‌های لازم برای ورود به این حرکت در کودک ایجاد شود، حتماً ضمانت کافی برای کسب موفقیت‌های آینده او نیز فراهم خواهد شد (برخورداری و جمشیدیان، ۱۳۸۷). دوره پیش از دبستان، اولین مرحله آموزش و پرورش رسمی است (کول، ۱۳۸۷) و یک محیط رفتاری بسیار مهم برای بسیاری از بچه‌ها به شمار می‌رود (smith at al, ۲۰۱۰) و هر چه آموزش‌های دوره پیش دبستانی با کیفیت بالاتری ارائه گردد، کودکان دوران تحصیلی قوی‌تری خواهند داشت (and Conyers at al, 2003, Graue at al and 2004, Ou& Reynolds 2004, at al Reynolds). اگر هدف دوره پیش دبستانی این باشد که بچه‌ها به موفقیت دست یابند و مهارت‌ها و دانش آنها ارتقا یابد، لازم است تا درباره برنامه درسی آنها تصمیم‌گیری شود (Ackerman& Frede, 2007). برنامه درسی این دوره یک بازده محسوب می‌شود و نیازمند بررسی و بازنگری بنیادی است و باید هدف، محتوا و روش‌های خاص خود را دارا باشد (Ozgan and, Bennett, 2007). آموزش پیش دبستانی فرایندی است مداوم (Coleman &McQuillan, 2008) و توجه به برنامه درسی این دوره و این که چه اهداف یا محتوا و چه دانش و نگرشی لازم و ضروری است از ارزش و اهمیت شایانی برخوردار است. بنابراین برای تعیین میزان اهمیت برنامه درسی و این که چه برنامه‌هایی باعث انعکاس دانش جدید و ارتقای آموزش پیش دبستانی می‌شود، باید به نیازسنجی برنامه‌های درسی این دوره پرداخت.

که آموزش ترافیک به کودکان نیازمند روش و برنامه زیربنایی و کارآمد است.

همچنین نتیجه پژوهش جوانمرد (۱۳۸۸) با عنوان «بررسی مقایسه‌ای مهارت‌های اجتماعی در کودکان پیش دبستانی ۶ - ۴ ساله با و بدون سابقه آموزش موسیقی ارف» نمایان می‌سازد که کودکانی که آموزش موسیقی دیده‌اند نسبت به کودکانی که آموزش ندیده‌اند، در مهارت‌های کلامی و اجتماعی عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند.

نتیجه پژوهش شریف نیا و همکاران (۱۳۹۰) با عنوان «تأثیر آموزش پیش دبستانی بر آگاهی‌های بهداشتی دانش‌آموزان اول دبستان» نشان می‌دهد که از نظر بهداشتی، کودکان پیش دبستانی نیازمند آموزش همه جانبه در این زمینه هستند. زیرا تأثیر به سزایی بر بهداشت آنان در سال‌های بعد دارد.

مکدونالد (McDonald, 2006) در پژوهش خود با عنوان «آموزش پیش دبستانی و رشد زبان آموزی کودکان به این نتیجه رسید که رشد و تقویت مهارت زبانی کودکان از نیازهای اساسی تربیت کودکان در دوره پیش دبستانی است. او اضافه می‌کند که ساختار اصلی چگونگی یادگیری، خواندن و نوشتن کودکان رشد مهارت زبانی است.

نتیجه پژوهش لابات (Labatt, 2008) در ارتباط با فعالیت بدنی کودکان پیش دبستانی نشان می‌دهد که با وجود این که فعالیت بدنی یکی از نیازهای ضروری برای کودکان است، کودکان پیش دبستانی - به ویژه دختران از فعالیت بدنی کافی برخوردار نیستند؛ لذا ترویج و تقویت راهکارهای بیشتر برای انجام فعالیت‌های بدنی در کودکان بیش از پیش احساس می‌شود.

بولداک (Bolduc, 2008) در تحقیق خود در ارتباط با موسیقی و زبان در بچه‌های پیش دبستانی، این گونه بیان می‌کند که موسیقی را می‌توان به عنوان یک رویکرد مؤثر در مکمل‌های آموزشی استفاده کرد و آموزش موسیقی در دوران پیش از دبستان باعث رشد مهارت‌های زبانی (ادراک شنوایی، حافظه واج و دانش فراشناخت) می‌شود.

تحقیقات جکوبسون (Jakubson, 2008) پیرامون با برنامه درسی کودکان و تأثیر آن بر مهارت‌ها نشان می‌دهد که برنامه‌های درسی که با تأکید قوی بر بازی تهیه

کرد. با توجه به مباحث فوق، مسأله اساسی در پژوهش حاضر، شناسایی نیازهای برنامه درسی پیش دبستانی از دیدگاه مدیران و مربیان مدارس شهر اصفهان است، مبنی بر این که آیا برنامه‌های موجود بر اساس نیازهای درسی این دوره انجام می‌شود و این که تأکید و تمرکز روی چه مفاهیمی است. با توجه به این که دوره پیش دبستانی نقش مهمی را در ساختار تحصیلی هر فرد ایفا می‌کند، این سؤال مطرح می‌شود که چه نیازهایی باید در اولویت قرار گیرد؟ این موارد از جمله مسائل مهمی هستند که پژوهش حاضر در صدد پاسخ‌گویی بدان‌هاست.

پیشینه پژوهش

یوسفی (۱۳۸۲) در پژوهش خود با عنوان «تأثیر آموزش پیش دبستانی بر درک مطلب و سرعت خواندن در پایه اول ابتدایی»، به این نتیجه رسید که بین دختر و پسران آموزش دیده پیش دبستانی، در سرعت خواندن و درک مطلب تفاوت معناداری وجود دارد و میان پسران و دخترانی که آمادگی نرفته‌اند، در سرعت درک مطلب و سرعت خواندن تفاوت معناداری وجود ندارد.

ارغوانی فرد (۱۳۸۴) در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر نقش آفرینی و فعالیت‌های نمایشی خلاق کودکان پیش دبستانی بر رشد عاطفی - اجتماعی آنان» این گونه نتیجه گرفت که فعالیت‌های نمایشی باعث رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی و آشنایی آنان با قوانین و مقررات اجتماعی می‌شود.

محمودی مهر (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان «ارزشیابی محتوای کتاب‌های مراکز پیش دبستانی وابسته به وزارت آموزش و پرورش استان لرستان» نتیجه را این طور بیان می‌کند که محتوای کتاب‌های قرآن، با ویژگی‌های کودکان و اهداف تعیین شده تناسب ندارد و ضعیف است و بقیه کتاب‌ها در حد متوسط هستند و در مجموع، این کتاب‌ها با توجه به اهداف تعیین شده ضعیف و در حد متوسط هستند و نیاز به اصلاح دارند.

کامران و رحمانی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان «نقش آموزش ترافیک بر عملکرد ترافیکی کودکان» به این نتیجه رسیدند که آموزش ترافیک در ارتقا و تصحیح رفتار ترافیکی کودکان اثر مستقیم و مثبتی دارد. البته باید در نظر داشت

ولی در دختران، کاهش فعالیت‌های بدنی دیده می‌شود که این کاهش در نوجوانی بیشتر است.

مالفیس و همکاران (malfe at al, 2010) در تحقیقی درباره مهارت‌های الفبایی در کودکان، این گونه نتیجه گرفتند که مهارت‌های عملی الفبایی (مهارت در نوشتن حروف، نام‌گذاری حروف و...) یکی از نیازهای مهم دوره پیش دبستانی است. زیرا رشد مهارت الفبایی تأثیرات مثبتی بر مهارت خواندن و دانش شناختی در دوره‌های بعد دارد.

همچنین (ward, 2010) در پژوهش خود تحت عنوان «فعالیت‌های بدنی در بچه‌ها» به این نتیجه رسید که نیاز کودکان برای شرکت در فعالیت‌های بدنی منظم نه تنها برای جلوگیری از اضافه وزن و دوری از بیماری‌های مزمن، بلکه برای ارتقا و به حد مطلوب رساندن زمینه‌های اجتماعی، روانی و بدنی، بسیار مهم و ضروری است.

با توجه به مباحث متعدد مطرح شده از سوی کارشناسان و نیز بازخوردهای متفاوت مردم پیرامون مطالب لازم و قابل طرح در برنامه درسی دوره پیشدبستانی، این پژوهش در پی آن بود تا با بهره‌گیری از نظر مدیران و مربیان مراکز به نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی تحت نظر وزارت آموزش و پرورش بپردازد. ما بر این باوریم که مربیان و مدیران مراکز پیش دبستانی، ارتباط نزدیکی با والدین دارند. به همین دلیل، نظرات آنان می‌تواند بازتاب نظرات والدین باشد.

پرسش‌های پژوهش

- ۱) نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش دینی و مذهبی تا چه میزان است؟
- ۲) نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش تربیت بدنی و جسمی تا چه میزان است؟
- ۳) نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش هنر و خلاقیت تا چه میزان است؟
- ۴) نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش بهداشت و ایمنی تا چه میزان است؟
- ۵) نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش مهارت‌های زبانی تا چه میزان است؟

می‌شود می‌تواند به افزایش یادگیری و رشد در کودکان و دستیابی به موفقیت‌های اجتماعی و دانشگاهی منجر شود.

نتایج پژوهش‌های رینولدز (Reynolds, 2009) نشان می‌دهد که پیش دبستانی یکی از دوره‌های مهم تحصیلی کودکان است. زیرا بر نمرات آزمون، عملکرد مدرسه و مهارت‌های اجتماعی و انگیزشی کودکان تأثیر می‌گذارد.

ایزگیت (Isgitt, 2009) درباره با مفهوم خدا در بچه‌های پیش دبستانی به این نتیجه رسید که مادر بزرگ‌ها نقش به سزایی در شکل‌گیری مفهوم خدا در میان کودکان دارند و نیز بیان می‌کند که عقاید دینی یکی از فرایندهای مهم در رشد بچه‌های پیش دبستانی است. لذا اهمیت دادن به این موضوع، یکی از نیازهای ضروری برنامه درسی پیش دبستانی است.

کلایف و همکاران (at al cliff, 2009) در پژوهشی با عنوان «مهارت‌های حرکتی اساسی و فعالیت‌های بدنی در بین کودکان پیش دبستانی» به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های بدنی یکی از نیازهای مهم این دوره است. زیرا این فعالیت‌ها در مهارت‌های بدنی کودکان تأثیر می‌گذارد.

نتایج پژوهش اونیز (Onize, 2010) نشان می‌دهد که کودکانی که در دوره پیش دبستانی آموزش‌های بهداشتی مناسبی دیده باشند، در آینده از سلامت اجتماعی و روانی بیشتری برخوردار خواهند بود و همچنین در سلامت روانی و پیشگیری از جرم و جنایت در سال‌های بعد نیز مؤثر است و باعث بهبود و سلامت جامعه خواهد شد.

بلیک لوک (Blaiklock, 2010) در تحقیق خود با عنوان «نیاز زبانی کودکان در مراکز پیش دبستانی» به این نتیجه دست یافت که مهارت زبانی از نیازهای ضروری کودکان پیش دبستانی برای رشد و پیشرفت مهارت‌های شناختی و یادگیری بچه‌ها است و نیز مهارت زبانی برای رفتار متقابل اجتماعی و ارتباط اجتماعی امری حیاتی محسوب می‌شود. همچنین فایندلی و همکاران (at al Findlay, 2010) در پژوهش خود پیرامون کودکان و فعالیت بدنی، به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های بدنی در پسران، منظم است و این فعالیت‌ها در سراسر دوران کودکی و نوجوانی نیز ادامه دارد.

۶) نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش فرهنگ شهروندی تا چه میزان است؟

روش پژوهش

روش پژوهش (Research method) توصیفی Discriptive از نوع پیمایشی Survey است. جامعه آماری این تحقیق شامل مدیران و مربیان مدارس پیش دبستانی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۹ - ۸۸ تحت نظارت وزارت آموزش و پرورش است که تعداد مربیان و مدیران بر اساس آخرین آمار گرفته شده از مرکز آمار سازمان آموزش و پرورش اصفهان است و ۵۰۶ مربی و ۳۷ مدیر مدارس مستقل را در بر می‌گیرد. برای انتخاب نمونه مربیان از روش نمونه‌برداری خوشه‌ای استفاده شد و ۱۴۰ نفر مربی مورد بررسی قرار گرفتند. جامعه مدیران ۳۷ نفر بود که همه آنها به روش سرشماری بررسی شدند. به دلیل ناآشنایی مدیران مدارس دولتی و غیردولتی از پیش دبستانی، تنها مدیران مدارس مستقل مورد بررسی قرار گرفتند (مدارس مستقل مدارس هستند که فقط دوره پیش دبستانی دارند و ضمیمه دبستان نیستند). ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بر اساس مقیاس درجه بندی لیکرت است که ۳۶ سؤال دارد و ۶ مؤلفه (بهداشت و ایمنی، مهارت زبانی، فرهنگ شهروندی، هنر و خلاقیت، تربیت بدنی و جسمی و آموزش دینی و مذهبی) را مورد سنجش قرار می‌دهد. پایایی پرسشنامه ۰/۹۲ گزارش شده است که برای تعیین سطح پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد. (لازم به ذکر است که برای گویه‌های انتخاب شده، از کتاب اصول و چارچوب برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش دبستانی، مصوب جلسه ۷۷۰ - مورخ ۱۳۸۷/۴/۲۵ و اساسنامه دوره پیش دبستانی، مصوب مجلس شورای عالی آموزش و پرورش - مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۶) کمک گرفته شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی (درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (آزمون T تک متغیره، آزمون فرید من و تحلیل واریانس چند متغیری) با بهره‌گیری از نرم افزار SPSS انجام شد. نتایج حاصل از جدول فوق بیانگر معتبر بودن آزمون نیازسنجی و به دنبال آن اطمینان از نتایج به دست آمده و

نیز اطمینان از تعمیم نتایج است. برای تعیین سطح روایی آزمون روایی محتوایی به کار رفت و پرسشنامه توسط حداقل ۵ نفر از استادان دانشگاه و ۵ نفر از صاحب نظران آموزش و پرورش مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به

آموزش‌های دینی و مذهبی به چه میزان است؟

بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به شناختن نعمت‌های خداوند، شکرگزاری از او و دعا کردن با میانگین ۴/۵۶، انس و علاقه با قرآن با میانگین ۴/۳۱ و کمترین میانگین مربوط به آموزش و خواندن قرآن با میانگین ۳/۵۰، آشنایی با سایر ادیان و مذاهب با میانگین ۲/۵۶، بوده است. بین میانگین رتبه شاخص‌های آموزش دینی و مذهبی تفاوت معنادار وجود دارد. t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش‌های دینی و مذهبی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح متوسط است.

سؤال دوم: نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به

آموزش تربیت بدنی و جسمانی به چه میزان است؟

بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به رشد مهارت‌های حرکتی درشت در کودکان با میانگین ۴/۵۵ و کمترین میانگین مربوط به نیاز به پیگیری ورزش خاص مانند شنا با میانگین ۳/۲۱ بوده است. بین میانگین رتبه شاخص‌های تربیت بدنی و جسمی تفاوت معنادار وجود دارد و t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش‌های تربیت بدنی و جسمی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح متوسط است.

سؤال سوم: نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به

آموزش هنر و خلاقیت به چه میزان است؟

بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به آموزش و توجه به حواس پنجگانه با میانگین ۴/۷۵ و کمترین میانگین مربوط به آموزش موسیقی و آشنایی با نت با میانگین ۳/۱۸ بوده است. بین میانگین رتبه شاخص‌های هنر و خلاقیت تفاوت معنادار وجود دارد. t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین

نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی تحت نظر آموزش و پرورش ... / ۱۳۷۱

میزان نیاز برنامه درسی به آموزش هنر و خلاقیت از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است.

جدول ۱ - میانگین رتبه آموزش دینی و مذهبی بر اساس آزمون فریدمن

میانگین	رتبه میانگین	گروه‌ها
۲/۵۶	۲/۰۹	۷ آشنایی با سایر ادیان و مذاهب
۳/۵۰	۳/۷۰	۱ آموزش و خواندن قرآن
۳/۸۳	۴/۳۷	۸ آشنایی با دین اسلام و مذهب شیعه
۳/۹۵	۴/۵۰	۲ آشنایی با مکان‌های زیارتی و مسجد
۴/۰۴	۴/۷۰	۵ آشنایی با اعیاد و مناسک اسلامی
۴/۲۴	۵/۱۵	۳ آشنایی با پیامبران و امامان
۴/۳۱	۵/۴۱	۴ انس و علاقه با قرآن
۴/۵۶	۶/۰۸	۶ شناختن نعمت‌های خدا و شکرگزاری از او و دعا کردن
$t = 17/35$	۴۳۰/۶۱ = آماره فریدمن	۷ = درجه آزادی
۰/۰۰ = سطح معناداری		

جدول ۲ - میانگین رتبه تربیت بدنی و جسمی بر اساس آزمون فریدمن

میانگین	رتبه میانگین	گروه‌ها
۳/۲۱	۱/۳۳	۹ نیاز به پیگیری ورزش خاص مانند شنا
۴/۴۲	۲/۲۸	۱۰ رشد مهارت‌های حرکتی ظریف در کودکان (تا کردن، چسباندن و...)
۴/۵۵	۲/۴۰	۱۱ رشد مهارت‌های حرکتی درشت در کودکان (دویدن، جهیدن و...)
$t = 45/21$	۴/۵۵ = آماره فریدمن	۲ = درجه آزادی
۰/۰۰ = سطح معناداری		

جدول ۳ - میانگین رتبه هنر و خلاقیت بر اساس آزمون فریدمن

میانگین	رتبه میانگین	گروه‌ها
۳/۱۸	۲/۶۶	۱۲ میزان نیاز به آموزش موسیقی و آشنایی با نت
۳/۷۱	۳/۵۷	۱۴ ارائه محتوا مربوط به آموزش تئاتر
۳/۸۸	۳/۸۸	۱۵ ارائه محتوا مربوط به آموزش کلاژ
۴/۰۵	۴/۳۶	۱۶ ارائه محتوا مربوط به آموزش سفال
۴/۱۰	۴/۴۵	۱۳ ارائه محتوا مربوط به استفاده از پازل و معما
۴/۴۱	۵/۱۶	۱۷ ارائه محتوا مربوط به راه حل‌های ابتکارانه
۴/۶۸	۵/۸۵	۱۸ تقویت روحیه پرسش‌گری
۴/۷۵	۶/۰۷	۱۹ آموزش توجه به حواس پنجگانه (تشخیص رنگ‌ها و...)
$t = 24/69$	۴۰۵/۳۴۴ = آماره فریدمن	۷ = درجه آزادی
۰/۰۰ = سطح معناداری		

جدول ۴ - مهمترین نیازهای برنامه درسی دوره پیش دبستان

<p>آموزش بهداشت اعضای بدن (چشم، گوش، دندان و...) آموزش بهداشت وسایل شخصی (مسواک، حوله و...) آموزش نکات ایمنی، کمک‌های اولیه و آموزش شماره‌های ضروری در این رابطه (۱۱۵-۱۲۵) آشنایی کودکان با مرکز مرتبط با حفظ امنیت جامعه و شناختن پلیس (۱۱۰)</p>	<p>بهداشت و ایمنی</p>	
<p>پرورش مهارت خوب گوش کردن پرورش مهارت سکوت هنگام صحبت دیگران پرورش مهارت صحبت کردن در میان جمع و بیان نظرات خود محتوای مربوط به آموزش و درک پیام‌های کلامی و غیر کلامی آموزش و تلفظ حروف فارسی</p>	<p>مهارت زبانی</p>	
<p>رعایت قوانین کار گروهی و شرکت در فعالیت‌های گروهی رعایت آداب اجتماعی (سلام و خداحافظی کردن، خوش قولی، اجازه گرفتن و...) آموزش امانت‌داری و حفظ اموال عمومی آموزش ترافیک (چراغ راهنما، پل عابر پیاده، عبور از خیابان، سوار اتوبوس شدن) آموزش اهمیت دادن به محیط زیست و بهداشت آن آموزش گفتن حرف نه به گروه همسالان تحمل انتقاد دیگران و مسئولیت پذیری آشنا کردن کودکان با مشاغل آشنایی با رسانه‌ها و استفاده صحیح از آنها آموزش توجه به حواس پنجگانه (تشخیص رنگ‌ها، درک مفاهیم فضایی)</p>	<p>فرهنگ شهروندی</p>	<p>مؤلفه‌ها</p>
<p>تقویت روحیه پرسش‌گری آموزش راه حل‌های ابتکارانه ارائه محتوا مربوط به استفاده از معما و پازل ارائه محتوا مربوط به آموزش سفال ارائه محتوا مربوط به آموزش کلاژ ارائه محتوا مربوط به آموزش تئاتر میزان نیاز به آموزش موسیقی</p>	<p>هنر و خلاقیت</p>	
<p>رشد مهارت‌های حرکتی درشت (دویدن، جهیدن، بازی و...) رشد مهارت‌های حرکتی ظریف (چسباندن، قیچی کردن و...) نیاز به پیگیری ورزش خاص مانند شنا</p>	<p>تربیت بدنی و جسمی</p>	
<p>شناختن نعمت‌های خداوند، شکرگزاری و دعا کردن انس و علاقه با قرآن آشنایی با پیامبران و امامان آشنایی با اعیاد و مناسک اسلامی آشنایی با مکان‌های زیارتی و مسجد آشنایی با دین اسلام و مذهب شیعه آموزش و خواندن قرآن آشنایی با سایر ادیان و مذاهب</p>	<p>آموزش دینی و مذهبی</p>	

فارسی با میانگین ۴/۱۵ بوده است. بین میانگین رتبه شاخص‌های مهارت زبانی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش مهارت زبانی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است.

سؤال ششم: نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش فرهنگ شهروندی تا چه میزان است؟
بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به رعایت قوانین کار گروهی و شرکت در فعالیت‌ها با میانگین ۴/۶۲ و کمترین میانگین مربوط به آشنا کردن کودکان با مشاغل با میانگین ۴/۲۳ است. بین میانگین رتبه شاخص‌های فرهنگ شهروندی تفاوت معنادار وجود دارد و t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش فرهنگ شهروندی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است.

سؤال چهارم: نیاز به برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش بهداشت و ایمنی به چه میزان است؟
بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط آموزش بهداشت اعضای بدن با میانگین ۴/۷۴ و کمترین میانگین مربوط به آشنا کردن کودکان با مراکز مرتبط با حفظ امنیت جامعه و شناختن پلیس با میانگین ۴/۴۰ بوده است. بین میانگین رتبه شاخص‌های بهداشت و ایمنی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین t مشاهده شده از مقدار بحرانی در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش بهداشت و ایمنی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است.

سؤال پنجم: نیاز برنامه درسی دوره پیش دبستانی به آموزش مهارت زبانی تا چه میزان است؟
بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به پرورش مهارت خوب گوش دادن با میانگین ۴/۷۶ و کمترین میانگین مربوط به محتوای مربوط به آموزش و تلفظ حروف

جدول ۵ - میانگین رتبه بهداشت و ایمنی بر اساس آزمون فریدمن

میانگین	میانگین رتبه	گویه‌ها	
۴/۴۰	۲/۲۲	آشنایی کودکان با مراکز مرتبط با حفظ امنیت جامعه و شناختن پلیس	۲۳
۴/۵۲	۲/۳۹	آموزش نکات ایمنی، کمک‌های اولیه و آموزش شماره‌های ضروری در این رابطه (۱۲۵ - ۱۱۵)	۲۲
۴/۶۹	۲/۶۵	آموزش بهداشت وسایل شخصی	۲۱
۴/۷۴	۲/۷۵	آموزش بهداشت اعضای بدن (چشم و گوش، دندان)	۲۰
$t=۳۹/۷۵$	$۵۰/۰۴=$ آماره فریدمن	$۳=$ درجه آزادی	$۰/۰۰=$ سطح معناداری

جدول ۶ - میانگین رتبه مهارت زبانی بر اساس آزمون فریدمن

میانگین	میانگین رتبه	گویه‌ها	
۴/۱۵	۲/۴۱	آموزش و تلفظ حروف فارسی	۲۴
۴/۴۳	۲/۷۵	محتوای مربوط به آموزش و درک پیام‌های کلامی و غیر کلامی	۲۷
۴/۶۸	۳/۲۱	پرورش مهارت صحبت کردن در میان جمع و بیان نظرات خود	۲۶
۴/۷۳	۳/۲۳	پرورش مهارت سکوت هنگام صحبت کردن دیگران	۲۸
۴/۷۶	۳/۳۸	پرورش مهارت خوب گوش کردن	۲۵
$t = 38/51$	$107/559 =$ آماره فریدمن	$4 =$ درجه آزادی	$0/00 =$ سطح معناداری

جدول ۷ - میانگین رتبه فرهنگ شهروندی بر اساس آزمون فریدمن

میانگین	میانگین رتبه	گویه‌ها	
۴/۲۳	۴/۴۱	آشنایی با رسانه‌ها و استفاده صحیح از آنها	۳۱
۴/۲۵	۴/۴۷	آشنا کردن کودکان با مشاغل	۳۶
۴/۳۴	۴/۵۸	تحمل انتقاد دیگران و مسؤلیت پذیری	۳۲
۴/۳۴	۴/۷۲	آموزش گفتن حرف نه به گروه همسالان و دیگران	۳۴
۴/۴۵	۵/۰۶	آموزش اهمیت محیط زیست و بهداشت آن	۳۵
۴/۴۶	۵/۱۱	آموزش ترافیک (چراغ راهنما، پل عابر پیاده، عبور از خیابان، اتوبوس سوار شدن)	۳۳
۴/۵۳	۵/۳۷	آموزش امانت‌داری و حفظ اموال عمومی	۳۰
۴/۵۹	۵/۶۰	ارائه محتوا و رعایت آداب اجتماعی (سلام و خداحافظی، خوش قولی، اجازه گرفتن)	۳۷
۴/۶۲	۵/۶۸	رعایت قوانین کار گروهی و شرکت در فعالیت‌ها	۲۹
$42/384 =$	$79/41 =$ آماره فریدمن	$8 =$ درجه آزادی	$0/00 =$ سطح معناداری

جدول ۸ - خلاصه تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا)

POWER	ETA	SIG	F	نیازها	
۰/۰۶۳۶	۰/۰۷۹	۰/۸۴۹	۰/۱۷۱	آموزش های دینی و مذهبی	تحصیلات
۰/۰۷۸	۰/۱۵۱	۰/۷۲۱	۰/۳۵۶	تربیت بدنی و جسمی	
۰/۳۴۳	۰/۶۳۵	۰/۱۳۳	۳/۴۷۹	هنر و خلاقیت	
۰/۰۵۰	۰/۰۰۱	۰/۹۹۸	۰/۰۰۲	بهداشت و ایمنی	
۰/۰۵۳	۰/۰۱۹	۰/۹۶۲	۰/۰۴۰	مهارت زبانی	
۰/۰۵۴	۰/۰۲۴	۰/۹۵۲	۰/۴۹	فرهنگ شهروندی	
۰/۰۸۴	۰/۱۰۷	۰/۵۲۶	۰/۴۸۰	آموزش های دینی	رشته
۰/۰۹۱	۰/۱۲۴	۰/۴۹۴	۰/۵۶۶	تربیت بدنی و جسمی	
۰/۰۵۰	۰/۰۰	۰/۰۰۱	۰/۹۹۸	هنر و خلاقیت	
۰/۰۶۱	۰/۰۳۹	۰/۷۰۹	۰/۱۶۰	بهداشت و ایمنی	
۰/۰۵۷	۰/۰۲۴	۰/۷۷۰	۰/۰۹۸	مهارت زبانی	
۰/۱۷۶	۰/۳۰۳	۰/۲۵۸	۰/۷۳۷	فرهنگ شهروندی	
۰/۰۹۶	۰/۱۳۸	۰/۴۶۸	۰/۶۴۱	آموزش های دینی	نوع مدرسه
۰/۰۵۶	۰/۰۱۹	۰/۷۹۵	۰/۰۷۷	تربیت بدنی و جسمی	
۰/۱۴۷	۰/۲۵۱	۰/۳۱۱	۱/۳۴۲	هنر و خلاقیت	
۰/۰۵۲	۰/۰۰۷	۰/۸۷۸	۰/۰۲۷	بهداشت و ایمنی	
۰/۱۹۹	۰/۳۴۰	۰/۲۲۵	۲/۰۵۷	مهارت زبانی	
۰/۰۵۱	۰/۰۰۴	۰/۹۰۲	۰/۰۱۷	فرهنگ شهروندی	
۰/۰۸۶	۰/۱۱۱	۰/۵۱۹	۰/۴۹۹	آموزش های دینی	سابقه مدیریت
۰/۰۸۹	۰/۱۱۹	۰/۵۰۲	۰/۵۴۲	تربیت بدنی و جسمی	
۰/۲۶۰	۰/۴۲۰	۰/۱۶۴	۲/۸۹۹	هنر و خلاقیت	
۰/۱۳۴	۰/۲۲۵	۰/۳۴۲	۱/۱۶۳	بهداشت و ایمنی	
۰/۷۱۵	۰/۷۴۰	۰/۰۲۸	۱۱/۳۷۸	مهارت زبانی	
۰/۰۸۴	۰/۱۰۷	۰/۵۲۷	۰/۴۷۹	فرهنگ شهروندی	
۰/۰۷۹	۰/۰۹۲	۰/۵۵۸	۰/۴۰۷	آموزش های دینی	سابقه مربی گری
۰/۱۲۹	۰/۲۱۵	۰/۳۵۴	۱/۰۹۸	تربیت بدنی و جسمی	
۰/۰۷۱	۰/۰۶۸	۰/۶۱۹	۰/۲۹۰	هنر و خلاقیت	
۰/۰۸۳	۰/۱۰۴	۰/۵۳۳	۰/۴۶۵	بهداشت و ایمنی	
۰/۸۲۰	۰/۷۸۹	۰/۰۱۸	۴/۹۵۱	مهارت زبانی	
۰/۰۵۰	۰/۰۰۱	۰/۹۵۹	۰/۰۰۳	فرهنگ شهروندی	

بحث و نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال اول پژوهش مندرج در جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به آموزش‌های دینی و مذهبی، شناختن نعمت‌های خداوند، شکرگزاری از او و دعا کردن با میانگین ۴/۵۶، انس و علاقه با قرآن با میانگین ۴/۳۱ و کمترین میانگین مربوط به آموزش و خواندن قرآن با میانگین ۳/۵۰، آشنایی با سایر ادیان و مذاهب با میانگین ۲/۵۶ بوده است. در جدول، بین میانگین رتبه شاخص‌های آموزش دینی و مذهبی تفاوت معنادار وجود دارد. یافته‌های جدول نشان می‌دهد که t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش‌های دینی و مذهبی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح متوسط است. نتیجه پژوهش حاضر با یافته‌های محمودی مهر (۱۳۸۶) و ایزدگیت (۲۰۰۹) همسو است. محمودی مهر (۱۳۸۶) در پژوهش خود این گونه عنوان کرده است که محتوای کتاب‌های قرآن ضعیف است و تناسبی با ویژگی‌های کودکان ندارد. احتمالاً به دلیل جذاب نبودن شیوه انتقال آموزش‌های دینی به کودکان، میانگین این مؤلفه در رتبه آخر قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال دوم پژوهش مندرج در جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به تربیت بدنی و جسمانی، رشد مهارت‌های حرکتی درشت در کودکان با میانگین ۴/۵۵ بوده و کمترین میانگین مربوط به نیاز به پیگیری ورزش خاص مانند شنا با میانگین ۳/۲۱ بوده است و در جدول، بین میانگین رتبه شاخص‌های تربیت بدنی و جسمی تفاوت معنادار وجود دارد. یافته‌های جدول نمایان می‌سازد که t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش‌های تربیت بدنی و جسمی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح متوسط است. نتیجه این پژوهش با تحقیقات لابات (۲۰۰۸)، کلایف (۲۰۰۹)، فیندلی (۲۰۱۰) و وارد (۲۰۱۰) همسو است. لازم به ذکر است که در ایران به فعالیت بدنی پسران بیشتر اهمیت داده می‌شود. متأسفانه درباره دختران به دلیل وجود برخی از

باورهای غلط درباره آینده آنان، کمتر به فعالیت بدنی آنان توجه می‌شود یا حداکثر تا اواخر ابتدایی مورد توجه است. تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال سوم پژوهش مندرج در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به هنر و خلاقیت، آموزش و توجه به حواس پنجگانه با میانگین ۴/۷۵ و تقویت روحیه پرسش‌گری با میانگین ۴/۶۸ و کمترین میانگین مربوط به آموزش تئاتر با میانگین ۳/۷۱ و آموزش موسیقی و آشنایی با نت با میانگین ۳/۱۸ بوده است و در جدول، بین میانگین رتبه شاخص‌های هنر و خلاقیت تفاوت معنادار وجود دارد. یافته‌های جدول بیانگر این است که t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش هنر و خلاقیت از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است. نتایج این پژوهش با مطالعات جوانمرد (۱۳۸۸)، ارغوانی فرد (۱۳۸۴) و بولداک (۲۰۰۸) هم‌خوانی دارد. به نظر می‌رسد که مسؤولان باید برنامه ریزی آموزش و پرورش با انجام مطالعات و پژوهش‌های کافی راهکارهایی را در پیش گیرند تا بتوان آموزش هنر و از جمله توجه به موسیقی را به گونه‌ای که با ارزش‌های اسلامی و ایرانی هماهنگی داشته باشد، در برنامه درسی دوره پیش دبستانی تقویت نمود.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال چهارم پژوهش مندرج در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به آموزش بهداشت و ایمنی، آموزش بهداشت اعضای بدن با میانگین ۴/۷۴ و کمترین میانگین مربوط به آشنا کردن کودکان با مراکز مرتبط با حفظ امنیت جامعه و شناختن پلیس با میانگین ۴/۴۰ بوده است و در جدول، بین میانگین رتبه شاخص‌های بهداشت و ایمنی تفاوت معنادار وجود دارد. یافته‌های جدول نمایانگر این است که t مشاهده شده از مقدار بحرانی در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش بهداشت و ایمنی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است. نتیجه این تحقیق با پژوهش شریف نیا (۱۳۹۰) و اونیز (۲۰۱۰) همسو است. رتبه اول نیاز به آموزش بهداشت و ایمنی نشانگر اهمیت ویژه این آموزش‌ها از نظر پاسخ‌گویان است و با توجه به این که

از سطح است. نتیجه این پژوهش با تحقیق ارغوانی فرد (۱۳۸۴)، رحمانی و کامران (۱۳۸۷)، رینولدز (۲۰۰۹) و اونیز (۲۰۱۰) هم‌خوانی دارد. به نظر می‌رسد که آموزش فرهنگ شهروندی یکی از نیازهای ضروری در عصر حاضر است. شاید با استفاده از یک برنامه درسی و آموزشی باز و قابل انعطاف در دوره پیش دبستانی بتوانیم در آینده شهروندانی بامهارت، صاحب اندیشه و دلسوز داشته باشیم که برای آزادی معنوی، احساس مسؤولیت، همکاری و همبستگی در همه زمینه‌های زندگی ارزش قائل باشند.

با توجه به این که کودک امروز ما با پیشرفت‌های عظیمی در زمینه علم و تکنولوژی روبه‌روست و هنگام یادگیری به چیزهایی فراتر از انتقال صرف دانش نیاز دارد، لذا نیازسنجی برنامه‌های این دوره و پیامدهای ناشی از این پژوهش می‌تواند راه‌گشای اساسی برای برنامه ریزان در تهیه هر چه بهتر و مؤثرتر اهداف، محتوا، روش و فعالیت‌های این دوره و برنامه ریزی برای آموزش ضمن خدمت معلمان باشد و نیز می‌تواند به اولویت بندی نیازهای برنامه درسی دوره پیش از دبستان از دیدگاه مدیران و مربیان پردازد و محتوا و برنامه‌هایی را که نادیده گرفته شده‌اند یا بیش از حد به آنها توجه شده است، آشکار سازد.

منابع

ارغوانی فرد، حمیرا (۱۳۸۴). تأثیر نقش آفرینی و فعالیت‌های نمایشی خلاق کودکان پیش دبستانی بر رشد مهارت‌های عاطفی - اجتماعی آنان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی.

وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۲). اساسنامه دوره پیش دبستانی، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش. تهران: وزارت آموزش و پرورش.

وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۷). اصول و چارچوب برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش دبستانی. تهران: وزارت آموزش و پرورش.

برخورداری، مهین؛ جمشیدیان، عبدالرسول (۱۳۸۷). تربیت شهروندی. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

جوانمرد، اعظم (۱۳۸۸). بررسی مقایسه‌ای مهارت‌های اجتماعی در کودکان پیش دبستانی با و بدون سابقه آموزش

مکتب اسلام نیز نشانه اصلی ایمان را نظافت و بهداشت می‌داند، فرهنگ حفظ نظافت و بهداشت باید از خانواده و نیز پیش دبستانی آغاز شود تا جزو عادات رفتاری کودکان گردد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال پنجم پژوهش مندرج در جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به آموزش مهارت زبانی، مربوط به پرورش مهارت خوب گوش دادن با میانگین ۴/۷۶ و کمترین میانگین مربوط به محتوای مربوط به آموزش و تلفظ حروف فارسی با میانگین (۴/۱۵) بوده است. در جدول، بین میانگین رتبه شاخص‌های مهارت زبانی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش مهارت زبانی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش از سطح است. نتیجه این پژوهش با تحقیق مک دونالد (۲۰۰۶)، بولداک (۲۰۰۸) و بلیک لوک (۲۰۱۰) همسو است. رتبه دوم نیاز به آموزش مهارت‌های کلامی بر اهمیت این نیاز دلالت دارد. مهارت خوب گوش کردن خود موهبتی است کلامی - اجتماعی و مورد تأکید نظام تربیتی اسلام. بنابراین لازم است با بهره‌گیری از عناصر برنامه درسی مانند روش آموزش، ارزشیابی و اجرای برنامه درسی، تقویت شود. شاید ضعف دانشجویان و دانش‌آموزان دبیرستانی در تحلیل ناشی از ضعف آموزش مؤلفه مذکور در خانواده و دوره پیش دبستانی باشد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال ششم پژوهش مندرج در جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به آموزش فرهنگ شهروندی، مربوط به رعایت قوانین کار گروهی و شرکت در فعالیت‌ها با میانگین ۴/۶۲ و کمترین میانگین مربوط به آشنا کردن کودکان با مشاغل با میانگین ۴/۲۳ است در جدول، بین میانگین رتبه شاخص‌های فرهنگ شهروندی تفاوت معنادار وجود دارد. یافته‌های جدول بیانگر این است که t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نیاز برنامه درسی به آموزش فرهنگ شهروندی از دیدگاه مدیران و مربیان بیش

Conyers, L. M., Reynolds, A. J., Ou, S.-R. (2003). The Effect of Early Childhood Intervention and Subsequent Special Education Services: Findings for the Chicago Child-Parent Centers. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 25, 75-95.

Epstein, A. S., Lawrence, J., Schweinhart, A., DeBruin, P., Kenneth, B. (2004). *Preschool Assessment: A Guide to Developing a Balanced Approach* Issue 7, 1-7

Findlay, L. C., Garner, R. E., Kohen, D. E. (2010). Patterns of Children's Participation in Norganized Physical Activity. 81 (2), 133-142

Frede, E., Ackerman, D. J. (2007). *Preschool Curriculum Decision-Making: Dimensions to Consider*

Issue 12. National Institution for Early Education Research. <http://www.nieer.org>

Graue, E., Clements, M. A., Reynolds, A. J., Niles, M. D. (2004). More than Teacher Directed or Child initiated: Preschool Curriculum type, Parent Involvement, and children's outcomes in the Child-Parent Centers. *Education Policy Analysis Archives*, 12, 1-40.

Hardy, L. L., King, L., Farrell, L., Macniven, R., Howlett, S. (2010). Fundamental movement skills among preschool children. 13 (5), 503-508

Hitz, R. D. (2005). Educational Perspectives. *Journal of the College of Education*. 38 (1)

Isgitt, S. (2009). The Role of grandmothers in the Formation of a God Concept in Preschool Children. <http://www.ProQuest.umi.com>

Jakobson, L. (2008). Preschool Program Focused on Executive-function Skills Provokes Schary Debate. *Education Week*.

Juckman, H. L. (2010). *Early Education Curriculum: A Child Connection to the World*.

Krogh, S. I., slentz, k. I. (2011). *Early Childhood Education. Yesterday. Today. Tomorrow*. published in the uk, Cambridge university

موسیقی / ارف. تهران: پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی.

شریف‌نیا، مسعود و همکاران (۱۳۹۰). ماهنامه پزشکی پرستاری. سال نهم. ش ۳ پیاپی ۳۵.

فتحی واجارگاه، کورش (۱۳۸۵). *نیازسنجی پژوهشی*. تهران: انتشارات شبک.

کول، وینتانا (۱۳۸۷). *برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان*. ترجمه ف مفیدی، تهران: انتشارات مدرسه.

کامران، رحیم اف؛ رحمانی، نادر (۱۳۸۷). *مطالعات مدیریت ترافیک*. ش ۱۰ ص ۷۷.

محمودی مهر، ابراهیم (۱۳۸۶). *ارزشیابی محتوای کتاب‌های مراکز پیش دبستانی وابسته به آموزش و پرورش استان لرستان از نظر مریان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

یوسفی، فاطمه (۱۳۸۲). *بررسی تأثیر آموزش پیش دبستان بر درک مطلب و سرعت خواندن در پایه اول ابتدایی مدارس آمل*. تهران: پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی.

Bennett, J. (2004). *Starting Strong Curricula and Pedagogies in Early Childhood Education and Care* Directorate for Education, OECD

Blaklock, K. (2010). The Assessment of Children's Language in Early Childhood Centres. *New Zealand Journal of Educational Studies*, 45, 105-110.

Bolduc, J. (2008). The Effects of Music Instruction on Emergent Literacy Capacities among Preschool Children. *University of Ottawa*. 10(1)

Cliff, D.P., Okely, A.D., Smith, L.M., McKeen, K. (2009). Relationships Between Fundamental Movement Skills and Objectively Measured Physical Activity in Preschool Children. *University of Wollongong NSW, Australia*. 21(4), 436-49

Connor, J., Linke, P. (2007). *Your child's First year at School: A book for parents*. Available in the National Library of Australia collection

Reynolds, A. J., Ou, S.-R., Topitzes, J. W. (2004). Paths of Effects of Early Childhood Intervention on Educational Attainment and Delinquency: A confirmatory analysis of the Chicago child-parent centers. *Child Development*, 75, 1299-1328.

Reynolds, A. J., Temple, J. A., Robertson, D. L., Mann, E. A. (2003). Cost-benefit Analysis of the Title I Chicago child-parent centers. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 24, 267-303

Roskos, K., Tabors, P. O., Lenhart, L. A. (2009). Oral Language and Early Literacy in Preschool. Talking, Reading and Writing. International Reading Association.

Smith, P. K., Connolly, K. J. (2010). Ecology of Preschool Behaviour. Published in the United States of America by Cambridge University.

The Shanker, A. Stitute. (2009). Preschool Curriculum: What's In It for Children and Teacher: Early Childhood Education

Ward, D. S. (2010). Physical Activity in Young Children: The Role of Child Care. 42 (3), 499-501

Labatt, S. (2008). Physical Activity Levels of Preschool-aged Children: A systematic review: 23 (4), 548-558

McQuillan, M. K., Coleman, G. A. (2008). Preschool Assessment Framework. State of Connecticut State Board of Education.

Molfese, V. J., Beswick, J., Molnar, A., Vessels, J. (2010). Alphabetic Skills in Preschool: A Preliminary Study of Letter Naming and Letter Writing P:5-19

McDonald, C., Morrison, J., Slominski, L. (2006). Preschool Instruction and Children's Emergent Literacy Growth. *Journal of Educational Psychology*: 98(4), 665-689

Nelson, J. R., Benner, G. J., Gonzalez, J. (2003). Learner characteristics that influence treatment effectiveness of early literacy interventions: A meta-analytic review. *Learning Disabilities Research and Practice*, 18, 255-267

Niemeyer, J., Scott, C. (2002). Assessing Kindergarten Children: A Compendium of Assessment Instruments. School of Education Department of Specialized Education Services University of North Carolina at Greensboro

Onise, K., Lynch, J. W., Sawyer, M. J., McDermott, R. A. (2010). Can Preschool Improve Child Health Outcomes? *Social Science & Medicine*, 70(9), 1423-1440

Ozgan, H. (2010). Comparison of Early Childhood Education. *Preschool Education*

Educational Research and Review 5 (9), 499-507,

Reynolds, A. J., Temple, J. A., Ou, S.-R. (2009). Preschool Education, Educational Attainment, and Crime Prevention. *Journal of Social Science*, 32(8), 1054-1063

Reynolds, A. J., Ou, S.-R. (2004). Alterable Predictors of Child Well Being in the Chicago Longitudinal study. *Children and Youth Services Review*, 26, 1-14.